

संपादकीय

हिरानंदानी रुग्णालयातील किडनी रॅकेटमुळे आपल्या देशातील मानवी अवयव व्यापाराचे भीषण वास्तव समोर आलेले आहे. आतापर्यंत सोने, चांदी, दुर्मिळ वस्तू यांची तस्करी व व्यापार होत असे. नंतर मुले, स्त्रिया यांचा व्यापार तेजीत होता व आजही आहे. मात्र आता त्यापुढे जाऊन जिवंत व्यक्तीच्या शरीरातील अवयवांचाही व्यापार होऊ लागला आहे. कुठल्याही प्रकारची नैतिकता, जनाची, मनाची लाज वगैरेंची फिकीर न करता केवळ पैसा हे उद्दिष्ट समोर ठेऊन या गोष्टी होतात. यामध्ये बहुतांशी ज्याचे अवयव विकले जातात तो फसवला जाण्याची शक्यता खूप असते व त्याच्या जीवाशी हा खेळ असतो. मात्र जोपर्यंत पैसा फेकून सर्व मिळते ही मानसिकता बदलत नाही तोपर्यंत हे चालूच राहण्याची शक्यता जास्त आहे. अवयव प्रत्यारोपणासाठी आपल्याकडे कायदा आहे. विशिष्ट नियमावली आहे. मात्र जेथे पैसे देऊन देवाचे दर्शनही रांगेशिवाय मिळते तिथे, अवयव तातडीने मिळवून त्रासातून लवकर मुक्त होण्याच्या भावनेने, पैसे असलेले रुग्ण पैसे देऊन अवयव रांगेशिवाय विकत घेऊ पाहतात. एकदा पैशाची थैली उघडली की त्यात हात घालायला बाकीचे दलाल, व्यापारी तयारच असतात. अशी ही साखळी पूर्वी रुग्णालये वा डॉक्टरांपाशी येऊन थांबत असे. मात्र आता कॉर्पोरेट रुग्णालये व डॉक्टर्ससुद्धा या साखळीतील एक कडी बनायला लागले आहेत व हे जास्त धोकादायक आहे.

वृत्तपत्रातील बातम्यांनुसार या प्रकरणांत किडनी दात्याला त्याला कबूल केलेली रक्कम मिळाली नाही म्हणून या प्रकरणाला वचा फुटली. पण प्रश्न फक्त पैशांचा किंवा खरेदीविक्रीचा नसून फसवणुकीचा आहे. कारण यातील किमान दोनतीन प्रकरणांत डॉक्टरांनी किडनी दात्याला तुम्ही किडनी दिल्यावर दुसरी किडनी तयार होईल असे सांगितले होते व त्यामुळे आपली काहीही शारीरिक हानी होणार नाही या भरवशावर ते किडनी देण्यास तयार झाल्याचे सांगण्यात येत आहे. खरं तर अशा शस्त्रक्रियेच्या वेळी डॉक्टरांनी स्वतः रुग्ण व दाता दोघांशीही प्रत्यक्ष बोलून त्यांना सर्व प्रक्रियेची पूर्ण कल्पना देणे आवश्यक

(पान ४ वर)

आयुः धर्मार्थकाममोक्षाय ।
'आयुर्हितं' आयुर्हिताय ॥

आयुर्हित

आयुर्वेद हितैषणी ट्रस्ट व
संशोधन केंद्राचे वार्तापत्र

वर्ष १३ • अंक ८ • भारतीय सौर भाद्रपद १, शके १९३८ • २३ ऑगस्ट २०१६

संपादक : वैद्य प्रसन्न केळकर

: सल्लागार मंडळ :

डॉ. गुरुनाथ म्हापसेकर, वैद्य राजन पाटणकर, वैद्य नरेंद्र कडे
श्री. प्रकाश मोडक, डॉ. प्रज्ञा आपटीकर, सौ. प्रिया घैसास

आता 'आयुर्हित' वाचा www.ayurlink.com / Ayurhit_magazine वर सुद्धा

पूजाविधींमधील औषधी वनस्पती

वैद्य प्रसन्न माधव केळकर

बी.ए.एम्.एस्.(मुंबई), टी.टी.सी.(योग), एम्.ए.(संस्कृत)

विड्याचे पान

गेल्या वेळी आपण माका या वनस्पतीबद्दल माहिती घेतली होती. कुठलीही पूजा म्हटले की यादीत प्रथम स्थान असते ते विड्याच्या पानांचे. या महिन्याला आपण कुठल्याही पूजेचे अविभाज्य अंग असलेल्या या विड्याच्या पानाबद्दल माहिती घेऊ.

विड्याच्या पानाला संस्कृतात ताम्बूल किंवा नागवल्लरी म्हणतात. मराठीत नागवेल म्हणतात. यामध्ये असणाऱ्या फेनॉल व टर्पिन या दोन तेलांच्या प्रमाणावर याचे प्रकार मुख्यतः पडतात. जसे बनारसी किंवा मघई पानात यांचे प्रमाण कमी असते तर कलकत्ता पानात जास्त असते.

विड्याचे पान वात, कफाचे शमन करणारे व पित्त वाढवणारे आहे. जंतुघ्न, पुनिर्मिती कमी करणारे, उत्तेजना देणारे, वेदनाशामक आहे. याची जंतुघ्नता कार्बोलिक अॅसिडपेक्षा पाचपट अधिक आहे. विड्याची पाने वाटून जखमेवर लावल्यास जखम निर्जंतुक राहतेच व लवकर भरण्यास मदत होते. याचा रस तोंडातील कफाचा चिकटपणा कमी करतो. तोंडातील लाळेचे प्रमाण वाढवतो, तोंडाचा दुर्गंध दूर करतो. तोंडातील कृमिंचा नाश करतो.

रस पित्तवर्धक असून अग्नि व पचन वाढवतो. तसेच कृमिघ्न असून अन्नमार्गातील कृमिंचा नाश करतो. अल्प प्रमाणात रेचनाचे कार्य करतो.

हे पान हृदयाला बळ देते. हृदयाची गती नियंत्रित करते. रक्तदाब कमी करण्यास मदत होते.

खोकला, दमा यात गुणकारी असून अडकलेला कफ बाहेर काढण्यासाठी याचा रस उपयुक्त आहे.

(पान ४ वर)

स्त्रियांचे आरोग्य

वैद्य अरुणा टिळक

बी. ए. एम्. एस् (मुंबई)

कळीची काळजी

आपण आतापर्यंत छोटीच्या आयुष्यात घडणारी स्थित्यंतरे बघितली. तारुण्यात प्रवेश करताना तिच्यात शारीरिक व मानसिक बदल घडत जातात.

आपण मागच्या भागात तिला होणाऱ्या तारुण्यपिटिकां विषयी माहिती बघितली. आता तिच्यात होणाऱ्या शारीरिक बदलांविषयी बघूया. तिच्यात घडणारे महत्त्वाचे शारीरिक बदल म्हणजे तिच्या गर्भाशयाची होणारी वाढ, तिच्या स्तनांची होणारी वाढ, काखेत व जननेंद्रियावर येणारे केस. १६ वे वर्ष लागल्यावर **पुत्रं मित्रवदाचरेत्**। त्याचप्रमाणे प्रत्येक आईने आपल्या मुलीची मानसिक अवस्था इतकी चांगली समजून घेतली पाहिजे की प्रत्येक आई ही आपल्या मुलीची मैत्रीणच झाली पाहिजे.

तिच्यातले घडणारे छोटे-छोटे बदल ही आई अगदी चांगल्या प्रकारे ओळखू शकते, टिपू शकते.

या अल्लड वयात भिन्नलिंगी आकर्षण वाढू लागते. पण अशावेळी, आई आपल्या मुलीला चांगल्या प्रकारे समजावून सांगू शकते की ही तिच्या मनाची काही काळासाठी होणारी अवस्था आहे. या वयात तिचे मुख्य लक्ष हे अभ्यासावरच केंद्रित होणे आवश्यक आहे. या वयात तिने खेळावर, व्यायामावर लक्ष ठेवणे खूप आवश्यक आहे. आज या छोट्यांच्या व्यस्त जीवनक्रमामध्ये शाळा, क्लास, ट्यूशन हे करताना या मुलींना व्यायाम करण्यास वेळच नसतो. पण दररोज किमान १२ सूर्यनमस्कार घालण्यास जास्तीत जास्त पाच मिनिटे लागतात व सूर्यनमस्कार रोज, नेमाने घालण्याने शरीर, सुडौल, सुदृढ बनते. बुद्धीचा व शरीराचा योग्य विकास होतो. शारीरिक क्षमतेत वाढ होते.

हे वय अल्लड असते. बाहेरच्या जगात अनेक प्रलोभने असतात. कोणी काका, मामा चॉकलेटचे आमिष दाखवून किंवा स्कूल बसमधील किंवा रिक्शावाला काका, ज्याच्यावर विश्वास दाखवून आपले पिल्लू त्याच्यावर सोपवले असते, अशांनी जर तिचा गैर फायदा घेतला तर त्याचे पडसाद तिच्या भावी आयुष्यात खूप खोलवर 'दर्दनाक' असे उमटू शकतात. पण या ठिकाणी स्त्रीला देवानी दिलेली 'Sixth Sense' नावाची गोष्ट असते. त्यामुळे तिचे रक्षण होते. पण या सर्व गोष्टी आईने तिला समजावणे गरजेचे आहे. या वयात mood swing होणे हे फार लवकर घडत असते. अशावेळी आपल्या "रागाला काही कारण आहे? हे तू समजून घे. म्हणजे आपण दुसऱ्यांशी वागताना स्वतःवर किती ताबा ठेवू शकतो. हे समजेल."

आजच्या यू ट्यूबच्या आणि वायफायच्या काळात या गोष्टींच्या वापरावर नियंत्रण असणे गरजेचे आहे. ज्याप्रमाणे व्यसनाधीनता ही सुटणे अवघड जाते त्याप्रमाणे आजच्या पिढीमध्ये, आबालवृद्धांमध्ये पसरलेले हे

व्यसन वेळीच थोपवणे आवश्यक आहे.

आपल्या लहानपणी ज्या गोष्टी कधी माहितसुद्धा नव्हत्या अशा वयात नको त्या गोष्टी मोबाईलवर बघणे, याने मुलींच्या मनावर नको ते संस्कार घडू शकतात. आई-वडील कामावर जातात आपल्या मुलीची माहिती आपल्याला कळावी (हेतू चांगला असतो) म्हणून मोबाईल घेऊन दिला जातो. पण त्याचा दुरुपयोगच होताना दिसतो. त्यामुळे हे फक्त "टॉकिंग मशिन" म्हणून ठराविक वयापर्यंत वापरू देणे हे इष्ट असते.

परत तिच्या शारीरिक बदलाविषयी थोडे बघू या. तिच्या छातीची वाढ या वयात होत असते. तेव्हा काही मुलींना त्या नवीन येणाऱ्या अवयवाविषयी मनात उगाचच घृणा किंवा न्यूनगंड निर्माण होतो व तो अवयव लपविण्यासाठी त्या पोक काढून चालावयास लागतात. इथे आईच्या मार्गदर्शनाची अत्यंत आवश्यकता असते. नीट ताठ चालणे गरजेचे असते. तिला हे समजावणे जरूरी असते की भावी काळात ती जेव्हा माता बनेल तेव्हा बाळाची भूक भागविण्याचे काम हा अवयव करणार आहे.

तिच्या गुप्तांगाविषयी स्वच्छता राखणे, पाळीच्या वेळात योग्य ती काळजी घेणे हे सांगावे. तसेच फार महत्त्वाचे म्हणजे "स्वसंरक्षण" - समाजातील विघातक शक्ति. कुटलेही वर्तमानपत्र उघडले की "अत्याचाराला बळी पडलेली मुलगी" अशा बातम्या असतातच. मग ती अगदी दोन वर्षांपासून म्हातारी पर्यंत. तर ज्या ज्या ठिकाणी तिला एकटीला जावे लागेल. अशावेळी आपल्या शरीराला कोणाला स्पर्श करू न देणे, त्यांच्या भूलथापांना न फसणे हे सांगणे गरजेचे असते. यासाठी ज्यूडो कराटेचे शिक्षण हे लहान वयापासून देणे अगदी आवश्यक असते.

ज्यूडोवरून आठवले. आपली सुप्रसिद्ध जिमनॅस्ट दीपा करमाकर आज या छोट्या वयात एवढी पुढे गेली. यामागे तिची प्रचंड मेहनत, जिद्द, चिकाटी दिसून येते. पण त्यासाठीचे प्रयत्न आपल्या मुलींनी, पालकांनी केले तर आपल्या भारत देशात अशा अनेक दीपा निर्माण होण्यास वेळ लागणार नाही.

तिची काळजी घेताना एक महत्त्वाची गोष्ट म्हणजे पाळीच्यावेळी वापरण्यात येणारे सॅनिटरी नॅपकिन्स. ती जेव्हा घरी असेल तेव्हा कॉटनचे धुतलेले मऊ कपडे वापरणे. कारण आता अशी काही संशोधने पुढे येऊ लागली आहेत की नॅपकिन्सच्या बाजूला असलेल्या प्लॉस्टिकमुळे त्या नाजूक अवयवाला रॅश येऊ शकते किंवा पुढे जाऊन कॅन्सरसारखा धोका सुद्धा उद्भवू शकतो. आणि परत एकदा सगळ्या माताना कळकळीची विनंती करावीशी वाटते की पाळीच्या चार दिवसात तिच्या शरीराला जास्तीतजास्त विश्रांतीची गरज असते. तेव्हा त्या काळात शारीरिक व्यायाम न करणे, वेड्यावाकड्या उड्या न मारणे (टीव्ही वरील जाहिराती बघून) हे खूप गरजेचे असते.

अशी तिच्या मनाची, शरीराची सर्वांगीण काळजी घेतली की या सुंदर अबोध कळीचे फुलात होणारे अद्भुत परिवर्तन, प्रत्येक आई छान "ENJOY" करू शकते.

काय किती व का घ्यावे? आयुर्वेदानुसार शंका समाधान

वैद्य आनंद कुलकर्णी

M.D. (Med. Ayu), CYEd, DYA, MA (Sanskrit)

भाजी (Vegetables) - भाग ४ कडधान्य भाज्या

कडधान्याचा वापर आहारात रोज केला जातो. त्याच्यातही विविध पद्धतींनी यांचा वापर होतो. यांचा उसळ, आमटी, डाळ, मोड आलेले इ. प्रकारांनी उपयोग केला जातो. ही कडधान्ये कशी खावी, कशाबरोबर खावी, कधी खावी व किती खावी याबद्दल आपण मागील लेखात पाहिले आहे. आता ती कडधान्ये पाहू -

मूग : मूग हे सर्वोत्तम कडधान्य म्हणजेच कमीत कमीत अपाय करणारे कडधान्य म्हणून प्रसिद्ध आहे. हे आयुर्वेदीय वैद्यांचे प्रिय असे कडधान्य होय. मुगाचे पथ्य हे अनेक टिकाणी उपयोगाला येते. मुगाचे कढण करून घेणे जास्त चांगले. तापामध्ये, अति रक्तस्रावाच्या सर्व तक्रारींमध्ये मुगाचा पथ्य म्हणून वापर लाभकारी ठरतो. मेदोरोग असणाऱ्यानी मुगाचे कढण व भाजणीची भाकरी घेतल्यास निश्चित लाभ दिसतो. मुगाचे लाडू शक्तीदायक म्हणून नेहमी खाण्यास हरकत नाही. कितीही चांगले असले तरीही मूग जास्त प्रमाणात खाऊ नये. त्याने मलावरोध होऊ शकतो. तसेच मुगाची खिचडी व दूध एकत्र खाऊ नये.

हरभरा / चणे : हरभऱ्याचा ओले/ कच्चे हरभरे, सुके हरभरे / चणे, भाजके हरभरे, उकडलेले हरभरे / चणे इ. प्रकारे वापर होतो. हरभऱ्याची आंब हे देखील औषधप्रमाणे काम करते. अत्यंत वातकारक असल्याने गॅसेसच्या तक्रारी निर्माण होतात. दीर्घकाळ वापराने वातव्याधी होण्याची शक्यता जास्त असते. म्हणून याचा वापर स्निग्ध पदार्थाबरोबर करणे गरजेचे असते.

तूर / तुवर : चव चांगली लागते म्हणून सार, आमटी, वरण, दालफ्राय इ. प्रकारांनी वापर भरपूर असलेले हे कडधान्य. परंतु गॅसेस - वातविकार व पित्त - ॲसिडीटी यांचा त्रास होणाऱ्यांना अत्यंत हानिकारक पदार्थ होय. कृश किंवा बारीक शरीरयष्टी असणाऱ्या लोकांनी अतिवापर करू नये.

मसूर : काळसर रंगाचा मसूर वापरला. याच्यामुळे शौचास बांधून होते. शौचास बांधून होण्यासाठी मसुराची उसळ व गव्हाचे फुलके असे खावे. अतिसार कमी होतो. आतड्यांना बळ मिळते परंतु पचनास जड असा हा डाळीचा प्रकार आहे. जुलाबात मसुराचे कढण वापरण्याची पद्धत पूर्वी आपल्याकडे होती. अधिक घाम येणाऱ्यांनी मसूर डाळीचे पीठ अंगास चोळावे. मलावरोध असणाऱ्या लोकांनी वापर टाळावा. पोटात वायू होणाऱ्यांनी तूप तेलासह खावा.

वाटाणा : नेहमीच्या वापरासाठी निषिद्ध असा पदार्थ होय. आमवात, संधिवात याचा त्रास असणाऱ्या रुग्णांनी खाऊ नये. वजन वाढवण्यासाठी मटार-बटाटा यांची उसळ गव्हाच्या पोळ्यांबरोबर खावी. त्याचबरोबरच अंगास तेल लावणे व आहारात तुपाचा वापर ठेवावा.

वाल : वाल हे भूक चांगली असल्यासच खावे. हा सुद्धा पचनास अत्यंत जड असा प्रकार होय. जास्तीचे श्रम करणाऱ्यांनी तसेच इतर पौष्टिक पदार्थ न परवडणाऱ्यांनी वालाची उसळ खावी. उत्तम पोषण होते. अति प्रमाणात भूक, सारखी खावखाव होते, काहीही खाल्ले तरी समाधान होत नाही अशावेळी वालाची उसळ खावी. वालाने सुद्धा अतिशय वात/पोटात वायू धरतो म्हणून जपून वापर करावा.

चवळी : चवळीची उसळ बलवर्धक म्हणून प्रसिद्ध आहे. पोटात आग होऊन भसरट शौच होणाऱ्यास याचे सूप द्यावे. मळ कमी झालेल्या रोग्यांना उपयोगी आहे. भूक नसतांना चवळी खाऊ नये. मिरची, मसाले भरपूर वापरू नये.

मटकी : मटकीला मोड आणून त्याची उसळ करतात. याची उसळ करतांना पाणी कमी वापरून उसळ करावी. पोटात जंत असणाऱ्यांनी वापरू नये. मटकी रोजच्या वापरात ठेऊ नये.

काही भाज्या यातून वर्णन करायच्या राहून गेल्या असतील परंतु भाज्यांबद्दल काही गोष्टी थोड्या प्रमाणात का होईना लक्षात आल्या असतील. अन्य भाज्यांविषयी शंका कुशंका असतील तर जवळील आयुर्वेदीय वैद्याला संपर्क करू शकता किंवा खुद्द लेखक उपलब्ध आहेच.

शेवटी भाज्यांचा वापर कसा करावा याबद्दल सारांशाने पाहू.

- आहारात भाज्या कमी खाव्यात. (भात व पोळीच्या अपेक्षेने)
- कच्च्या भाज्या खाणे हे पचायला आणखीनच जड पडते म्हणून खाणे शक्यतो टाळावे.
- पोटदुखी असताना भाज्या कमी खाव्यात किंवा शक्यतो टाळाव्यात.
- जंतांची पैदास-वाढ जास्त असताना भाज्या कमी खाव्यात किंवा शक्यतो टाळाव्यात.
- जास्त प्रमाणात मल जाणे (संडासला अधिक होणे) असे असताना भाज्या कमी खाव्यात किंवा शक्यतो टाळाव्यात.
- पोटात गॅसेस धरणे इ. तक्रारी असताना भाज्या कमी खाव्यात किंवा शक्यतो टाळाव्यात.
- प्रत्येक भाजी प्रत्येकाला सात्म्य (लाभदायक) होईल असे नाही म्हणून काही त्रास झाल्यास वैद्याचा सल्ला घ्यावा.
- अतिशय कोवळ्या भाज्या (मुळा सोडून), रोगट भाज्या, जून भाज्या खाऊ नयेत.

- भाज्या नळाच्या पाण्याने स्वच्छ धुवूनच वापराव्यात.
- बटाटा इ. कंदमूळ भाज्या पचनास अत्यंत जड असतात म्हणून भूक कमी असताना खाऊ नये.
- आमटी, उसळ, डाळ, मोड आलेले इ. प्रकार उत्तरोत्तर पचायला अत्यंत जड असतात. त्यामुळे भूक चांगली असतांनाच यांचा वापर करावा.
- भाज्यांच्या बरोबर नेहमी तेल किंवा तूप यांचा वापर जरूर करावा.
- गॅसेस, ॲसिडीटी इ. च्या तक्रारी असणाऱ्यांनी भाज्या आयुर्वेदीय वैद्याच्या सल्ल्याने वापराव्यात.

म्हणून योग्य भाज्या, योग्य प्रकारे, योग्य प्रमाणात खायला हव्यात. आहाराच्या समान कोणतेही औषध नाही, केवळ योग्य आहारानेच अनेक रोग बरे होतात. पथ्यपालन करणाऱ्यास औषधांची आवश्यकता लागत नाही. म्हणून पथ्यास अनन्यसाधारण महत्त्व आहे. कोणताही साईड इफेक्ट नाही व थोडा विचार केला तर पथ्यपालन करण्यास फार कष्ट लागत नाहीत. फक्त इच्छा असणे गरजेचे आहे. कुठल्याही गरजेच्या गोष्टीचे अति किंवा कमी असे प्रमाण केल्यास त्रास हा होणार आहेच. म्हणून सम प्रमाणात, गरजेपुरतेच खावे.

भाज्यांमुळे अनेक जणांना त्रासही होतात. त्यावरील उपायांसाठी आयुर्वेदीय वैद्य/ डॉक्टर सदैव तुमच्या मदतीसाठी तयार असतात. त्यांच्याशी संपर्क साधावा. ❀ ❀ ❀

(पान १ वरून)

विड्याचे पान उत्तम वाजीकर असून विविध लैंगिक समस्यांमध्ये उपयुक्त आहे.

गळ्याचे विकार, टॉन्सिल्स, डिप्थेरिया आदिमध्ये याचा रस गुळण्या करण्यासाठी वापरतात. स्तनशोथ, गळवे आदिमध्ये याचा लेप लावतात. फुफुसाच्या वेदनांमध्ये लेप लावतात. आवाज बसलेला असल्यास याचा रस उपयुक्त आहे. लिंगशैथिल्यामध्ये विड्याची पाने केशर, कस्तुरी, जायफळ, वेलचीसह खाण्याने फायदा होतो.

ताप कमी करण्यासाठी उपयुक्त. याबरोबर आल्याचा रस घेतल्यास कफ लवकर सुटतो. यातील कॅल्शियम हाडांना बळकटी देण्यास मदत करते. ❀ ❀ ❀

कार्यकारी विश्वस्त, संपादक व प्रकाशक **वैद्य प्रसन्न केळकर** यांनी 'आयुर्हित' हे मासिक श्रीगणेश प्रिंटर्स, अमरग्यान इंडस्ट्रीयल इस्टेट, ठाणे येथे मुद्रित करून **आयुर्वेद हितैषणी ट्रस्ट व संशोधन केंद्र - ५, दीनदयाळ सोसायटी, गुरुकुल सोसायटीजवळ, पांचपाखाडी, ठाणे (५)** येथून प्रसिद्ध केले.

● दूरध्वनि : ०२२-२५३३ २४ २६ ● Email : ayurhit@ayurlink.com

या अंकातील लेखांत व्यक्त केलेल्या मतांशी संपादक व आयुर्वेद हितैषणी ट्रस्ट सहमत असतीलच असे नाही. ती त्या लेखकांची वैयक्तिक मते समजावीत.

(पान १ वरून)

असते. परंतु हल्ली दुर्दैवाने डॉक्टरांना रुग्णांशी बोलण्यास वेळच नसतो. यामुळे अशा घटनांमध्ये रुग्णांची वा दात्यांची फसवणूक झाली असल्यास त्यास प्रत्यक्ष अप्रत्यक्षपणे डॉक्टरही तितकेच जबाबदार असतात. रुग्णांशी संवाद साधून त्याची त्याच्या प्रक्रियेसाठी मानसिक तयारी करणे ही निश्चित डॉक्टरांची जबाबदारी असते व ती त्यांनी पार पाडली नसेल तर ते या फसवणुकीत सामील आहेत असा निष्कर्ष कोणी काढला तर ते चूक म्हणता येणार नाही.

जेव्हा मागणीपेक्षा पुरवठा कमी असतो त्यावेळेस त्या वस्तूची किंमत वाढत जाते. हा बाजाराचा नियम आहे. शरीर अवयव विशेषतः ज्या अभावी जीविताला धोका होऊ शकतो, अशा अवयवांचा पुरवठा हा कायमच मागणीपेक्षा कमी राहणार आहे. अशा वेळी अपघातग्रस्त वा मृत व्यक्तींच्या नातेवाईकांचे योग्य ते समुपदेशन लगेच होणे आवश्यक आहे. यासाठी अवयवदानाबाबत लोकांमध्ये मोठ्या प्रमाणात जागृती करणे आवश्यक आहे, तसेच ज्यांचे अवयव मिळू शकतात अशा दात्यांची माहिती केंद्रीय पद्धतीने संकलित करून ती सर्व रुग्णालयांना तात्काळ उपलब्ध होईल अशी व्यवस्था उभारणे आवश्यक आहे. यामुळे काही प्रमाणात अशा प्रकारांना आळा बसू शकेल. मात्र ही विषवल्ली आहे, ती वेळीच खुडून टाकली पाहिजे. ❀ ❀ ❀

आपण आपली वर्गणी रोख, धनादेशाद्वारे किंवा इलेक्ट्रॉनिक पद्धतीनेही भरू शकता. आपल्या बँकेतून "आयुर्वेद हितैषणी ट्रस्ट व संशोधन केंद्र, बचत खाते क्र. १६३८७", दि. ठाणे जनता सहकारी बँक, पांचपाखाडी शाखा, ठाणे या खात्यात RTGS/NEFT/IFSC CODE : TJSB0000008 द्वारे भरू शकता. **वार्षिक वर्गणी : रु. ३००/-**